

ПРОБЛЕМА ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОРІЗНОМАНІТТЯ ЛІСОВОЇ РОСЛИННОСТІ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Хоменко Світлана Володимирівна

Державний університет «Житомирська політехніка», Україна

У науковій літературі існує декілька визначень поняття «біорізноманіття». Біорізноманіття – це всі види рослин, тварин та мікроорганізмів, що живуть на Землі, а також екосистем, частиною яких є живі організми, і екологічні процеси, в яких вони беруть участь [1]. За визначенням Всесвітнього фонду дикої природи біорізноманіття – все різноманіття форм життя на Землі, мільйонів рослин, тварин, мікроорганізмів з їх наборами генів і складних екосистем, які утворюють живу природу. Основними завданнями біорізноманіття є: вивчення й опис біорізноманіття живої природи; виявлення й оцінка впливу діяльності людини на види, угруповання та екосистеми; розроблення практичних підходів щодо збереження та відновлення біорізноманіття [2].

Проблема збереження, підтримки та використання на засадах сталого розвитку біологічного різноманіття є однією з найважливіших глобальних проблем, які постали перед людством. У контексті сталого розвитку лісистих територій варто відзначити, що на 21-ій сесії Конференції Сторін Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, що відбулася в Парижі (2015 р.) задекларовано перехід до моделі «низьковуглецевої економіки», здатної протистояти змінам клімату, в якій лісові екосистеми відіграватимуть ключову роль. [2].

Щодо важливості послуг лісових екосистем задля досягнення сталості розвитку на локальному рівні, останнім часом особливу увагу науковців всього світу привертають питання оцінки сталого потоку послуг екосистем задля сталого розвитку суспільства, зокрема такі послуги як збереження біорізноманіття та послуги, пов'язані із поглинанням двоокису вуглецю, гідрологічні послуги (водоохоронні та водорегулюючі, очищення води болотами й лісами та ін.), оскільки вони знижуються і можуть бути втраченими (у випадку вирубування чи деградації лісів), що призведе до екологічних проблем і додаткових витрат для суспільства на місцевому рівні, як повені та зсуви, та на глобальному рівні - кліматичні зміни [4].

Задля прийняття ефективних управлінських рішень в умовах переходу суспільства на засади збалансованого соціо-еколого-економічного розвитку необхідним є врахування функцій та послуг гірських лісових екосистем задля забезпечення стратегічних еколого-економічних орієнтирів природокористування. Стале суспільство формується унаслідок такого розвитку, який би забезпечував реальні поліпшення якості людського життя та добробуту і водночас сприяв би збереженню сталого потоку послуг екосистем, тобто розвиток, заснований на збереженні довкілля, який одночасно ставить у центр і людину, і природу, концентруючись на поліпшенні умов життєвого довкілля, зберігаючи продуктивність природи. Лісові екосистеми здійснюють вагомий внесок у добробут людини. Вони забезпечують вагомий внесок до економічної та соціальної складової добробуту населення, що проживає поблизу, а також і на віддалених територіях, а також виконують широкий спектр екологічних функцій.

Вчені виділяють головні фактори, які негативно впливають на біорізноманіття лісових екосистем. До таких факторів відносяться: зменшення лісистості території; втрата природних умов місцезростання і типових ландшафтів; неадекватна

лісогосподарська діяльність (при отриманні лісової продукції, створенні лісових культур, боротьбі зі шкідниками та хворобами тощо); збільшення фрагментації лісових масивів; зменшення площ непорушених лісів; втрата корінних лісових ценозів; зменшення різноманітності деревно-чагарникових порід; антропогенна зміна вікової і породної структури лісів; зростання частки багаторазових порослевих генерацій; порушення природної рівноваги болотяно-лісових, лугово-лісових комплексів; деградація ґрунту; порушення гідрологічного режиму; інші несприятливі чинники [3].

Основними загрозами для біорізноманіття лісів є:

- ✓ лісові пожежі;
- ✓ екологічно необґрунтовані системи рубок і заготівлі не деревної продукції лісу;
- ✓ неефективне лісовідновлення;
- ✓ вилучення лісових земель для цілей не пов'язаних з лісовим господарюванням (під промислове і житлове будівництво, видобуток корисних копалин, побудову споруд тощо);
- ✓ зниження і втрата здатності лісу до самовідновлення;
- ✓ зниження стійкості лісів до впливу несприятливих зовнішніх чинників, масове поширення грибних хвороб і комах-шкідників;
- ✓ техногенна деградація лісів під впливом викидів промислових підприємств і транспорту;
- ✓ нелегальні рубки, браконьєрство та інші види несанкціонованого лісокористування, вилучення з лісових насаджень популяцій вразливих видів і видів, що охороняються;
- ✓ антропогенний вплив на лісові об'єкти (забруднення атмосфери, гідромеліорація, випас худоби, застосування пестицидів);
- ✓ нерегульована рекреація.

Важливою умовою збереження біорізноманіття та стійкості лісових ресурсів є дотримання вимог лісового законодавства та законодавства про тваринний світ, а також діяльність природних територій, що особливо охороняються. При створенні лісових культур на території лісових резерватів слід враховувати не тільки такі властивості деревних насаджень, як екологічна стійкість і довговічність, але й брати до уваги їх функціональне призначення. Тому важливо у кожному конкретному випадку правильно оцінити ступінь впливу негативних факторів на ріст і розвиток рослин та підібрати такі породи, які в цих умовах будуть максимально відповідати своєму призначенню [5,6].

Важливим аспектом сталого лісового господарства є також збереження та відновлення біорізноманіття у лісових насадженнях. Для цього необхідно проводити охорону рідкісних та зникаючих видів рослинного та тваринного світу, проводити заходи щодо регулювання мисливського промислу та контролювати використання лісових ресурсів. Важливим аспектом розвитку лісового господарства на Херсонщині є також підвищення якості управління лісовими ресурсами. Для цього необхідно проводити заходи щодо підвищення кваліфікації фахівців, а також покращувати інфраструктуру лісового господарства та забезпечувати її необхідним обладнанням та матеріалами. Крім того, необхідно розвивати співпрацю між державними органами, науковими установами, лісокористувачами та громадськістю для ефективного управління лісовими ресурсами та розвитку лісового господарства в регіоні загалом.

Список використаних джерел:

1. Біологічне різноманіття//Словник-довідник з екології: навч.-метод. посіб./уклад. О.Г. Лановенко, О.О. Остапішина – Херсон: Вишемирський В.С., 2013 – 22 с.
2. Біорізноманіття: екологічні аспекти: курс лекцій для здобувачів третього рівня вищої освіти зі спеціальності 101 Екологія /Л.В. Вагалюк – Київ: НУБіП України, 2021. – 160 с.
3. Малишева Н.Р. та ін. Правові засади впровадження в Україні Конвенції про біорізноманіття. – К.: Хімджест. – 2003. – 176 с.
4. Якимчук А.Ю. Методичні підходи до визначення економічної оцінки біорізноманіття на прикладі природно-заповідних територій Рівненської області//Вісник УДУВГтаП. – Рівне, 2004. – С. 624-629.
5. Бойко Т.О., Бойко П.М., Плугатар Ю.В. Екологічне лісознавство. Навч. посібник. Видання друге доповнене та перероблене. Херсон: Олді Плюс, 2019. 268 с.
6. Dixon J., Pagiola S. Local Costs, Global Benefits: Valuing Biodiversity in Developing Countries. Environmental Department. – The World Bank, 2000. – P. 13.